

ARWEINIAD I WEITHWYR/SWYDDOGION

**AR YMDRIN Â CHEISIADAU GAN AELODAU'R CYHOEDD AM
FYNEDIAD AT EU GWYBODAETH BERSONOL EU HUNAIN**

Cyflwyniad

1. Mae'r Rheoliad Diogelu Data Cyffredinol a Deddf Diogelu Data 2018 (y "Ddeddfwriaeth") yn darparu'r hawliau canlynol i unigolion:
 - (a) Yr hawl i gael gwybodaeth
 - (b) Yr hawl i gael mynediad
 - (c) Yr hawl i gael cywiriad
 - (d) Yr hawl i ddileu
 - (e) Yr hawl i gyfyngu ar brosesu
 - (f) Yr hawl i gludadwyedd data
 - (g) Yr hawl i wrthwynebu
 - (h) Hawliau mewn perthynas â gwneud penderfyniadau awtomataidd a phroffilio.

2. Gall person arall gyflwyno ceisiadau sy'n ymwneud â gwybodaeth unigolyn ar ran yr unigolyn hwnnw (lle mae gan y person sy'n cyflwyno'r cais awdurdod cyfreithiol i wneud hynny, neu lle mae ganddo ganiatâd y gwrthrych), er enghraifft rhiant ar ran ei blentyn neu gyfreithiwr yn ôl cyfarwyddyd ei gleient.

3. Mae'r ddogfen hon yn amlinellu'r arweiniad ar yr hawliau amrywiol sydd ar gael i unigolion (fel a amlinellwyd gan y Comisiynydd Gwybodaeth - gallwch gael mwy o fanylion ar wefan y Comisiynydd Gwybodaeth yn www.ico.gov.uk) ac mae'n cynnig proses pedwar cam sy'n esbonio sut i ymdrin â cheisiadau am wybodaeth bersonol nad oes modd ymdrin â hwy mewn modd anffurfiol. Er y nodir amserlenni penodol ar gyfer cwblhau pob cam, os yw'n bosibl ymdrin â chais ac ymateb iddo mewn amser byrrach, mae'n rhaid i ni wneud hynny.

A. YR HAWL I GAEL GWYBODAETH

Pa wybodaeth y mae gan unigolyn hawl i'w gweld o dan y Ddeddfwriaeth?

O dan y Ddeddfwriaeth, bydd gan unigolion yr hawl i gael:

- cadarnhad bod eu data'n cael ei brosesu;
- mynediad at eu data personol; a
- gwybodaeth atodol arall - mae hyn yn cyfateb yn fras i'r wybodaeth y dylid ei darparu mewn hysbysiad preifatrwydd (gweler Erthygl 15 y GDPR).

Beth yw diben yr hawl i fynediad o dan Ddeddfwriaeth?

Mae'r Ddeddfwriaeth yn egluro mai'r rheswm dros ganiatáu i unigolion gael mynediad at eu data personol yw fel eu bod yn ymwybodol o gyfreithlondeb y prosesu ac yn gallu ei ddilysu (Datganiad 63).

A allaf godi tâl am ymdrin â chais gwrthrych am wybodaeth?

Mae'n rhaid i'r ysgol ddarparu copi o'r wybodaeth **am ddim**. Fodd bynnag, gall yr ysgol godi 'ffi resymol' os yw cais yn amlwg yn ddi-sail neu'n ormodol, yn enwedig os yw'n ailadroddus.

Gall yr ysgol hefyd godi ffi resymol i gydymffurfio â cheisiadau am gopiâu ychwanegol o'r un wybodaeth. Nid yw hyn yn golygu y gall yr ysgol godi tâl am bob cais dilynol am wybodaeth.

Mae'n rhaid i'r ffi fod yn seiliedig ar y gost weinyddol o ddarparu'r wybodaeth.

Faint o amser sydd gennyf i gydymffurfio?

Mae'n rhaid darparu gwybodaeth heb oedi ac **o fewn mis i dderbyn y cais** fan bellaf.

Bydd yr ysgol hefyd yn gallu ymestyn y cyfnod cydymffurfio ddeufis yn ychwanegol os yw ceisiadau'n gymhleth neu'n niferus. Os mai dyma yw'r achos, mae'n rhaid i'r ysgol ddweud wrth yr unigolyn o fewn un mis i dderbyn y cais ac esbonio pam mae angen ymestyn y cyfnod.

Beth os yw'r cais yn amlwg yn ddi-sail neu'n ormodol?

Os yw cais yn amlwg yn ddi-sail neu'n ormodol, yn enwedig os yw'n ailadroddus, gall yr ysgol:

- godi ffi resymol gan ystyried costau gweinyddol darparu'r wybodaeth; neu
- wrthod ymateb.

Os yw'r ysgol yn gwrthod ymateb i gais, mae'n rhaid iddi esbonio'r rhesymeg i'r unigolyn, a'i hysbysu o'i hawl i gwyno i'r awdurdod goruchwyliol a'i hawl i rwymedi barnwrol heb unrhyw oedi ac o fewn mis fan bellaf.

Sut dylid darparu'r wybodaeth?

Mae'n rhaid i'r ysgol wirio hunaniaeth y person sy'n cyflwyno'r cais, gan ddefnyddio 'dulliau rhesymol'.

Os cyflwynir y cais yn electronig, dylai'r ysgol ddarparu'r wybodaeth mewn fformat electronig a ddefnyddir yn gyffredinol.

Mae'r Ddeddfwriaeth yn cynnwys argymhelliad arfer gorau sy'n nodi y dylai sefydliadau, lle y bo'n bosibl, allu darparu mynediad o bell at system hunanwasanaeth ddiogel a fyddai'n caniatáu i'r unigolyn gael mynediad uniongyrchol at ei wybodaeth. Fodd bynnag, cydnabyddir nad yw hyn bob amser yn bosib.

Ni ddylai'r hawl i gael copi o wybodaeth neu i gael mynediad at ddata personol drwy system ddiogel y ceir mynediad ato o bell effeithio'n andwyol ar hawliau a rhyddid unigolion eraill.

Beth am geisiadau am lawer o ddata personol?

Os yw'r ysgol yn prosesu llawer o wybodaeth am unigolyn, mae'r Ddeddfwriaeth yn caniatáu i'r ysgol ofyn i'r unigolyn nodi'r wybodaeth y mae'r cais yn ymwneud â hi (Datganiad 63).

Nid yw'r Ddeddfwriaeth yn cynnwys cael eich eithrio o geisiadau am lawer o ddata, ond mae'n bosib y bydd yr ysgol yn gallu ystyried a yw'r cais yn amlwg yn ddi-sail neu'n ormodol.

B. HAWL MYNEDIAD UNIGOLYN

CAM 1

Derbyn y cais am wybodaeth

Mae'r cyfnod o amser i roi ymateb yn dechrau ar ôl i'r ysgol dderbyn y cais, nid ar y dyddiad y caiff ei dderbyn gan y Swyddog sy'n gyfrifol am ymdrin â'r cais. Mae'r cyfnod o amser ar gyfer ymdrin â chais yn dechrau ar y diwrnod calendr ar ôl i'r ysgol ei dderbyn.

Rhoi gwybod i'r Swyddog Dynodedig a chydabod y cais

Dylid dynodi Swyddog Dynodedig ym mhob adran o'r gyfarwyddiaeth i ymdrin â cheisiadau sy'n ymwneud â'r adran honno. Fel arfer, Rheolwr Atebol neu swyddog arall ar lefel rheolaeth ganol fyddai hwn, a rhaid iddo hysbysu Cydlynnydd DPA/Rhyddid Gwybodaeth y gyfarwyddiaeth ar unwaith pan dderbynnir y cais. Dylai'r Swyddog Dynodedig anfon copi ymlaen at Gydlynnydd DPA/Rhyddid Gwybodaeth y gyfarwyddiaeth yn ddi-oed a dylai'r Cydlynnydd anfon llythyr o gydnabyddiaeth at yr ymholwr, a chofnodi manylion y cais ar gronfa ddata a gynhelir gan ei gyfarwyddiaeth.

Os caiff cais cyffredinol ei dderbyn, e.e. i gael "yr holl wybodaeth sydd gan yr ysgol amdanaf", dylai swyddogion drafod â'r ymholwr gan esbonio, er mwyn dod o hyd i'r wybodaeth honno, y byddai'n ddefnyddiol i'r person a gyflwynodd y cais esbonio pa adrannau o'r ysgol roeddent wedi ymdrin â hwy. Nid yw'r ysgol yn cadw cronfa ddata ganolog o'r holl wybodaeth bersonol.

Lle na all swyddog fod yn sicr mai'r ymholwr yw gwrthrych y data, dylai ofyn am brawf hunaniaeth gan yr ymholwr cyn gynted â phosib. Yn yr achos hwn, ni fydd y cyfnod o amser ar gyfer ymdrin â'r cais yn dechrau nes i wrthrych honedig y data ddarparu'r prawf hwnnw i'r ysgol.

Dylid cwblhau Cam 1 o fewn 1-3 diwrnod gwaith i dderbyn y cais.

CAM 2

Dechrau casglu'r wybodaeth

Mae'n rhaid i'r Swyddog Dynodedig gael gafael ar yr wybodaeth y gofynnir amdani a'i chasglu cyn gynted ag y bo modd.

Cwrdd â'r Swyddog Diogelu Data

Os gwneir cais, ac os oes angen, bydd y Swyddog Dynodedig yn trafod y cais â'r Swyddog Diogelu Data er mwyn penderfynu sut i ymateb i'r cais yn unol â'r eithriadau a geir yn y Ddeddfwriaeth. Fodd bynnag, mae'n bwysig bod unrhyw gyfarfod o'r fath yn cael ei drefnu'n brydlon er mwyn sicrhau y gellir bodloni'r dyddiad cau terfynol.

Mae'n rhaid cwblhau Cam 2 o fewn 10 niwrnod calendr i dderbyn y cais

CAM 3

Trefnu i ddarparu'r wybodaeth

Yn dilyn y penderfyniad ynghylch sut i ymdrin â'r cais, bydd y Swyddog Dynodedig yn ysgrifennu at yr ymholwr i'w hysbysu bod yr wybodaeth y mae ganddo'r hawl i'w gweld wedi dod i law, ac i gadarnhau'r dull a ddefnyddir er mwyn darparu'r wybodaeth iddo, neu'r camau sy'n cael eu dilyn gan yr ysgol i ymdrin â'r cais.

Os yw'r ymholwr yn cytuno, gellir cael mynediad drwy archwilio'n unig, fodd bynnag os oes angen copi ar yr ymholwr, dylid darparu hwn hefyd.

Yn y rhan fwyaf o achosion, byddwn yn gofyn i'r ymholwr gasglu'r wybodaeth gan yr ysgol. Gwneir hyn at ddibenion diogelwch: gan ei fod yn debygol mewn nifer o achosion y bydd yr wybodaeth yn cynnwys data personol sensitif a allai arwain at ofid sylweddol neu niwed os gaiff ei golli neu ei gamgyfeirio.

Os yw'n bosibl, a chyda chaniatâd yr ymholwr, mae'n bosib trefnu cyfarfod ag ef er mwyn rhoi cyfle i esbonio'r wybodaeth, i osgoi unrhyw gamddeongliadau, i drafod cwestiynau etc., mewn perthynas â'r wybodaeth sy'n cael ei datgelu a/neu ei chadw'n ôl.

Mae'n rhaid cwblhau Cam 3 o fewn 24 diwrnod calendr i dderbyn y cais

CAM 4

Dod â'r cais i ben

Dylai'r ysgol bellach roi'r holl gamau gweithredu y cytunwyd arnynt ar waith, a chadarnhau'r holl weithredoedd angenrheidiol i'r ymholwr.

Lle bynnag y bo modd, dylai'r ymholwr neu berson sy'n gweithredu ar ei ran gasglu unrhyw wybodaeth o'r ysgol neu dylai'r wybodaeth gael ei rhoi'n bersonol i'r ymholwr gan un o weithwyr yr ysgol, os yw'n ymarferol. Cyn cael yr wybodaeth, mae'n rhaid i'r ymholwr neu gynrychiolydd yr ymholwr ddangos prawf o hunaniaeth - caiff yr angen i wneud hyn ei egluro iddo yn y llythyr sy'n cadarnhau trefniadau ar gyfer darparu'r wybodaeth. Wrth gasglu gwybodaeth, byddwch yn wiliadwrus o gynnwys gwybodaeth bersonol am bobl eraill yn ddamweiniol.

Ni ddylid anfon gwybodaeth drwy'r post oni bai y rhoddir caniatâd gan y SDD yn gyntaf a bod yr ymholwr wedi gwneud cais penodol i dderbyn gwybodaeth yn y modd hwn. Mae'n rhaid defnyddio danfoniad cofnodedig i anfon unrhyw wybodaeth drwy'r post. Mae'n rhaid llunio cofnod cyflwyno ysgrifenedig mewn perthynas ag unrhyw wybodaeth sy'n cael ei chyflwyno â llaw (e.e. gan bwy a phryd).

Cyn gynted ag y cwblheir y cais, dylai'r Swyddog Dynodedig hysbysu ei SDD. Dylai'r SDD dderbyn copi o'r ymateb a anfonwyd at yr ymholwr (h.y. y llythyr ymateb ond nid unrhyw gopiâu o ddogfennaeth gan gynnwys yr wybodaeth y gwnaed cais amdani) a bydd y manylion perthnasol yn cael eu cofnodi yng nghronfa ddata Ceisiadau Gwrthrychau am Wybodaeth y gyfarwyddiaeth.

Mae'n rhaid cwblhau Cam 4 o fewn 28 niwrnod calendr i dderbyn y cais

Arferion Gweinyddol

Dylai naill ai'r SDD/Cydlynnydd Rhyddid Gwybodaeth neu'r swyddog sy'n ymddrin â cheisiadau yn yr adran greu ffeiliau ar wahân ar gyfer pob cais, a'u cadw yn y gyfarwyddiaeth. Dylai'r SDD/Cydlynnydd Rhyddid Gwybodaeth lunio a chadw cofnod prosesu fel sail i ddarparu gwybodaeth ystadegol.

Dylai'r ffeil a ddefnyddir i brosesu pob cais gael ei chadw am ddwy flynedd.

Dylai'r ffeil gael ei chadw ar ôl i'r SDD/Cydlynnydd Rhyddid Gwybodaeth gydymffurfio â'r cais.

Dylai'r SDD/Cydlynnydd Rhyddid Gwybodaeth roi'r ffigyrau am geisiadau i'r manau cyswllt canolog yn y Gwasanaethau Cyfreithiol bob tri mis - Alison Forbes a.forbes@npt.gov.uk Linda White l.white@npt.gov.uk.

Bydd y Cyfreithiwr Corfforaethol yn gwirio ansawdd sampl o geisiadau a datgeliadau bob blwyddyn, a bydd y gyfarwyddiaeth berthnasol yn cydweithio â'r Cyfreithiwr Corfforaethol ac yn caniatáu mynediad at ffeiliau at y diben hwnnw.

Os bydd angen cyngor cyfreithiol ar swyddogion ynghylch unrhyw agweddau at yr arweiniad uchod, dylent ffonio Cyfreithiwr Corfforaethol yr awdurdod ar 01639-763761 neu e-bostio p.watkins1@npt.gov.uk

C. YR HAWL I GAEL CYWIRIAD

Beth yw'r hawl i gael cywiriad?

O dan Erthygl 16 y Ddeddfwriaeth mae gan unigolion yr hawl i gywiro data personol sy'n anghywir. Gall unigolyn gael yr hawl i gwblhau data personol nad yw'n gyflawn hefyd - er bydd hyn yn dibynnu ar ddibenion y prosesu. Gall hyn gynnwys ychwanegu datganiad atodol at y data anghyflawn.

Mae gan yr hawl hon gysylltiadau agos ag egwyddor cywirdeb y Ddeddfwriaeth (Erthygl 5(1)(d)). Fodd bynnag, er efallai fod yr ysgol eisoes wedi cymryd camau i sicrhau bod y data personol yn gywir pan y'i derbyniwyd, mae'r hawl hon yn gosod rhwymedigaeth benodol i ailystyried y cywirdeb ar gais.

Beth y mae'n rhaid i ni ei wneud?

Os yw'r ysgol yn derbyn cais i gael cywiriad, dylai'r ysgol gymryd camau rhesymol i fodloni ei hun bod y data'n gywir ac i gywiro'r data os oes angen. Dylai'r ysgol ystyried y dadleuon a'r dystiolaeth a roddwyd gan wrthrych y data.

Bydd penderfynu ar ba gamau sy'n rhesymol i'w cymryd yn dibynnu'n benodol ar natur y data personol ac at ba ddiben y bydd yn cael ei ddefnyddio. Po bwysicaf y bydd sicrhau bod y data personol yn gywir, pwysicaf fydd i'r ysgol wneud mwy o ymdrech i wirio'i gywirdeb ac, os yw'n angenrheidiol, gymryd camau i'w gywiro. Er enghraifft, dylai'r ysgol wneud mwy o ymdrech i gywiro data personol anghywir os yw'n cael ei ddefnyddio i wneud penderfyniadau pwysig sy'n effeithio ar unigolyn neu eraill, yn hytrach nag i wneud penderfyniadau dibwys.

Gall yr ysgol hefyd ystyried unrhyw gamau a gymerwyd ganddi eisoes i wirio cywirdeb y data cyn cael ei herio gan wrthrych y data.

Pryd mae data'n anghywir?

Nid yw'r Ddeddfwriaeth yn rhoi diffiniad o'r term cywirdeb. Fodd bynnag, mae'r Ddeddfwriaeth yn nodi bod data personol yn anghywir os yw'n wallus neu'n gamarweiniol o ran unrhyw fater o ffaith.

Beth dylem ni ei wneud am ddata sy'n cofnodi camgymeriad?

Gall penderfynu a yw data personol yn anghywir fod yn fwy cymhleth os yw'r data'n cyfeirio at gamsyniad sydd wedi'i gywiro wedi hynny. Efallai bydd yn bosibl dadlau bod y cofnod o'r camsyniad ei hun yn gywir ac y dylid ei gadw. Mewn amgylchiadau o'r fath, bydd angen cynnwys cofnod o'r ffaith y gwnaed camsyniad, a'r wybodaeth gywir, yn nata'r unigolyn.

Beth dylem ei wneud am ddata sy'n dangos cofnod o farn sy'n destun dadl?

Mae hefyd yn gymhleth os yw'r data dan sylw'n cofnodi barn. Mae barnau, oherwydd eu natur, yn oddrychol, a gall fod yn anodd penderfynu os yw cofnod o farn yn anghywir. Ar yr amod y dengys y cofnod yn glir mai barn yw'r wybodaeth a barn pwy ydyw, lle y bo'n briodol gall fod yn anodd dweud ei fod yn anghywir a bod angen ei gywiro.

Beth dylem ei wneud pan rydym yn ystyried y cywirdeb?

O dan Erthygl 18 mae gan unigolyn yr hawl i ofyn am gyfyngu ar brosesu ei ddata personol os yw'n herio ei gywirdeb ac mae'r ysgol yn ei wirio. Fel mater o arfer da, dylai'r ysgol gyfyngu ar brosesu'r data personol dan sylw wrth iddi wirio ei gywirdeb, p'un a yw'r unigolyn wedi arfer ei hawl i gyfyngiad neu beidio. I gael mwy o wybodaeth, gweler ein harweiniad ar yr hawl i gyfyngiad.

Beth dylem ei wneud os rydym yn fodlon bod y data'n gywir?

Dylai'r ysgol roi gwybod i'r unigolyn os yw'n fodlon bod y data personol yn gywir, a dweud wrtho na fydd yn diwygio'r data. Dylai'r ysgol esbonio'i phenderfyniad, a dweud wrth yr unigolyn am ei hawl i gwyno i SCG neu awdurdod goruchwyliol arall, a'i allu i geisio arfer ei hawliau drwy rwymedi barnwrol.

Mae hefyd yn arfer da i gynnwys nodyn ar system yr ysgol sy'n dangos bod yr unigolyn yn herio cywirdeb y data, a'i resymau dros wneud hyn.

A allwn ni wrthod cydymffurfio â'r cais am gywiriad am resymau eraill?

Gall yr ysgol wrthod cydymffurfio â chais am gywiriad os yw'r cais yn amlwg yn ddi-sail neu'n ormodol, gan ystyried a yw natur y cais yn ailadroddus.

Os yw'r ysgol yn ystyried bod cais yn amlwg yn ddi-sail neu'n ormodol, gall:

- ofyn am "ffi resymol" i ymdrin â'r cais; neu
- wrthod ymdrin â'r cais.

Yn y ddau achos, bydd angen i'r ysgol gyfiawnhau ei phenderfyniad.

Dylai'r ysgol seilio'r ffi resymol ar gostau gweinyddol cydymffurfio â'r cais. Os yw ysgol yn penderfynu codi ffi, dylai gysylltu â'r unigolyn heb oedi gormodol ac o fewn mis i dderbyn y cais. Nid oes angen i'r ysgol gydymffurfio â'r cais nes iddi dderbyn y ffi.

Beth dylem ei wneud os rydym yn gwrthod cydymffurfio â chais am gywiriad?

Mae'n rhaid i'r ysgol hysbysu'r unigolyn heb oedi gormodol ac o fewn mis i dderbyn y cais am:

- y rhesymau pam nad yw'r ysgol yn cymryd camau;
- ei hawl i gwyno i SCG neu awdurdod goruchwyliol arall; ac
- ei gallu i geisio arfer yr hawl hon drwy rwymedi barnwrol.

Dylai'r ysgol hefyd ddarparu'r wybodaeth hon os yw'n gofyn am ffi resymol neu os oes angen gwybodaeth ychwanegol arni er mwyn adnabod yr unigolyn.

Sut gallwn gydnabod cais?

Nid yw'r Ddeddfwriaeth yn nodi sut i wneud cais dilys. Felly, gall unigolyn gyflwyno cais am ddileu ar lafar neu'n ysgrifenedig. Gellir hefyd gyflwyno'r cais i unrhyw ran o'r ysgol, ac nid oes angen ei gyflwyno i berson neu bwynt cyswllt penodol.

Nid oes angen i gais i gywiro data personol grybwyll yr ymadrodd 'cais am gywiriad' neu Erthygl 16 y Ddeddfwriaeth er mwyn iddo fod yn ddilys. Ar yr amod bod yr unigolyn wedi herio cywirdeb ei ddata ac wedi gofyn i'r ysgol ei gywiro, neu ei fod wedi gofyn i'r ysgol gymryd camau i gwblhau data amdano sy'n anghyflawn, bydd y cais hwn yn ddilys o dan Erthygl 16.

Mae hyn yn cyflwyno her gan y gallai unrhyw un o weithwyr yr ysgol dderbyn cais dilys ar lafar. Fodd bynnag, mae gan yr ysgol gyfrifoldeb cyfreithiol i nodi bod unigolyn wedi cyflwyno cais iddi, ac i'w drin yn briodol. O ganlyniad, efallai bydd angen i'r ysgol ystyried pa aelodau o'i staff sy'n aml yn rhyngweithio ag unigolion y mae angen hyfforddiant penodol arnynt er mwyn gallu adnabod cais.

Yn ychwanegol, mae'n arfer da i gael polisi er mwyn cofnodi manylion y ceisiadau y mae'r ysgol yn eu derbyn, yn enwedig y rheiny a wneir dros y ffôn neu'n bersonol. Efallai bydd yr ysgol am wirio gyda'r ymholwr ei bod wedi deall ei gais, oherwydd gall hyn helpu i osgoi dadleuon yn ddiweddarach ynghylch sut mae'r ysgol wedi dehongli'r cais. Rydym hefyd yn argymhell bod yr ysgol yn cadw cofnod o geisiadau a gyflwynir ar lafar.

A allwn godi tâl?

Na - yn y rhan fwyaf o achosion, ni all yr ysgol godi tâl i gydymffurfio â chais am gywiriad.

Fodd bynnag, fel a nodwyd uchod, os yw'r cais yn amlwg yn ddi-sail neu'n ormodol, gall yr ysgol godi "ffi resymol" ar gyfer costau gweinyddol cydymffurfio â'r cais.

Faint o amser sydd gennym i gydymffurfio?

Mae'n rhaid i'r ysgol weithredu ar gais heb oedi gormodol ac o fewn mis i dderbyn y cais fan bellaf.

Dylai'r ysgol gyfrifo'r terfyn amser o'r diwrnod ar ôl iddi dderbyn y cais (boed a yw'r diwrnod canlynol yn ddiwrnod gwaith neu beidio) tan ddyddiad calendr cyfatebol y mis canlynol.

A allwn ymestyn yr amser i ymateb i gais?

Gall yr ysgol ymestyn yr amser i ymateb i gais ddeufis yn ychwanegol os yw'r cais yn gymhleth neu os yw'r ysgol wedi derbyn nifer o geisiadau gan yr unigolyn. Mae'n rhaid i'r ysgol roi gwybod i'r unigolyn heb oedi gormodol ac o fewn mis i dderbyn ei gais, gan esbonio pam y mae angen ymestyn yr amser.

Gall yr amgylchiadau sy'n caniatáu i'r ysgol ymestyn yr amser gynnwys ystyried ymhellach gywirdeb y data sy'n destun dadl - er gall yr ysgol wneud hyn mewn achosion cymhleth yn unig - ac ar ddiwedd y cyfnod

estynedig efallai bydd yr ysgol yn hysbysu'r unigolyn ei bod hi'n ystyried bod y data dan sylw'n gywir.

Fodd bynnag, barn SCG yw ei fod yn annhebygol o fod yn rhesymol i ymestyn y terfyn amser:

- os yw'n amlwg yn ddi-sail neu'n ormodol;
- os yw eithriad yn berthnasol; neu
- os yw'r ysgol yn gofyn am brawf hunaniaeth cyn ystyried y cais.

A oes modd i ni ofyn i unigolyn am brawf adnabod?

Os oes gan yr ysgol unrhyw amheuaeth am hunaniaeth y person sy'n gwneud y cais, gall ofyn am fwy o wybodaeth. Fodd bynnag, mae'n bwysig bod yr ysgol yn gofyn am wybodaeth sy'n angenrheidiol i gadarnhau pwy ydyw'n unig. Yr allwedd i hyn yw cymesuroledeb. Dylai'r ysgol ystyried pa ddata sydd ganddi, natur y data, ac at ba ddiben y defnyddir y data hwn gan yr ysgol.

Mae'n rhaid i'r ysgol roi gwybod i'r unigolyn heb oedi gormodol ac o fewn mis fod angen mwy o wybodaeth ar yr ysgol i gadarnhau ei hunaniaeth. Nid oes angen i'r ysgol gydymffurfio â'r cais nes iddi dderbyn yr wybodaeth ychwanegol.

Oes rhaid i ni ddweud wrth sefydliadau eraill os rydym yn cywiro data personol?

Os yw'r ysgol wedi datgelu'r data personol i eraill, mae'n rhaid iddi gysylltu â phob derbynnydd a dweud wrtho bod y data personol wedi'i gywiro neu ei gwblhau - oni bai fod hyn yn amhosib neu'n cynnwys ymdrech anghymesur. Os gofynnir iddi, mae'n rhaid i'r ysgol hysbysu'r unigolyn o'r derbynnyddion hyn hefyd.

Yn ôl y Ddeddfwriaeth, diffinnir derbynnydd fel person naturiol neu gyfreithiol, ysgol, asiantaeth neu gorff arall y datgelir y data personol iddo. Mae'r diffiniad yn cynnwys rheolwyr, prosesyddion ac unigolion y mae ganddynt awdurdod i brosesu data personol dan awdurdod uniongyrchol y rheolwr neu'r prosesydd.

CH. YR HAWL I DDILEU

Beth yw'r hawl i ddileu?

O dan Erthygl 17 y Ddeddfwriaeth mae gan unigolion yr hawl i ddileu data personol. Adwaenir hyn hefyd fel 'yr hawl i gael eich anghofio'. Nid yw'r hawl yn ddiamedod ac mae'n gymwys mewn rhai amgylchiadau penodol yn unig.

Pryd mae'r hawl i ddileu'n gymwys?

Mae gan unigolion yr hawl i ddileu eu data personol dan yr amgylchiadau hyn:

- nid oes angen y data personol mwyach at y diben y casglwyd neu y proseswyd y data ar ei gyfer gan yr ysgol yn wreiddiol;
- mae'r ysgol yn dibynnu ar ganiatâd fel ei sail gyfreithlon dros gadw'r data, ac mae'r unigolyn yn tynnu ei ganiatâd yn ôl;
- mae'r ysgol yn dibynnu ar fuddion cyfreithlon fel ei sail ar gyfer prosesu, ac mae'r unigolyn yn gwrthwynebu iddo brosesu ei ddata, ac nid oes unrhyw fudd cyfreithlon hollbwysig dros barhau â'r prosesu hwn;
- mae'r ysgol yn prosesu'r data personol at ddibenion marchnata uniongyrchol ac mae'r unigolyn yn gwrthwynebu'r prosesu hwn;
- mae'r ysgol wedi prosesu'r data personol yn anghyfreithlon (e.e. gan dorri gofyniad cyfreithlondeb yr egwyddor 1af);
- mae'n rhaid i'r ysgol ei wneud er mwyn cydymffurfio â rhwymedigaeth gyfreithiol; neu
- mae'r ysgol wedi prosesu'r data personol er mwyn cynnig gwasanaethau cymdeithas wybodaeth i blentyn.

Sut mae'r hawl i ddileu'n gymwys i'r data a gasglwyd oddi wrth blant?

Mae pwyslais ar yr hawl i ddileu data personol os yw'r cais mewn perthynas â data a gasglwyd oddi wrth blant. Mae hyn yn adlewyrchu gwell diogelwch o ran gwybodaeth plant, yn enwedig ar-lein, o dan y Ddeddfwriaeth.

Felly, os yw'r ysgol yn prosesu data a gasglwyd oddi wrth blant, dylai roi mwy o ystyriaeth i unrhyw gais am ddileu os prosesir y data'n seiliedig ar ganiatâd gan blentyn - yn enwedig prosesu ei ddata personol ar y rhyngwyd. Mae hyn yn dal i fod yn berthnasol os nad yw gwrthrych y

data'n blentyn mwyach gan efallai nad oedd y plentyn yn hollol ymwybodol o beryglon prosesu ar yr adeg y rhoddwyd caniatâd.

Oes rhaid i ni ddweud wrth sefydliadau eraill am ddileu data personol?

Mae'r ddeddfwriaeth yn nodi dau amgylchiad lle dylai'r ysgol ddweud wrth sefydliadau eraill bod data personol wedi'i ddileu:

- mae'r data personol wedi'i ddatgelu i eraill; neu
- gwnaed y data personol yn gyhoeddus ar-lein (er enghraifft ar rwydweithiau cymdeithasol, fforymau neu wefannau).

Os yw'r ysgol wedi datgelu'r data personol i eraill, mae'n rhaid iddi gysylltu â phob derbynydd a dweud wrtho am y ffaith fod y data wedi'i ddileu, oni bai fod hyn yn amhosib neu'n cynnwys ymdrech anghymesur. Os gofynnir iddi, mae'n rhaid i'r ysgol hysbysu'r unigolion am y derbynyddion hyn.

Yn ôl y Ddeddfwriaeth, diffinnir derbynydd fel person naturiol neu gyfreithiol, ysgol, asiantaeth neu gorff arall y datgelir y data personol iddo. Mae'r diffiniad yn cynnwys rheolwyr, prosesyddion ac unigolion y mae ganddynt awdurdod i brosesu data personol dan awdurdod uniongyrchol y rheolwr neu'r prosesydd.

Os gwnaed data personol yn gyhoeddus ar-lein, dylid cymryd camau rhesymol i roi gwybod i reolwyr eraill sy'n prosesu'r data personol fod angen dileu dolenni i'r data hwnnw neu gopiâu o'r data. Wrth benderfynu ar ba camau sy'n rhesymol i'w cymryd, dylai'r ysgol ystyried y dechnoleg sydd ar gael a chost cyflawni'r camau hyn.

Pryd nad yw'r hawl i ddileu'n berthnasol?

Bydd yr hawl i ddileu'n amherthnasol os yw prosesu'n angenrheidiol am un o'r rhesymau canlynol:

- i arfer yr hawl i ryddid mynegiant a gwybodaeth;
- i gydymffurfio â rhwymedigaeth gyfreithiol;
- er mwyn perfformio tasg er budd y cyhoedd neu fel rhan o arfer awdurdod swyddogol;
- at ddibenion archifo er budd y cyhoedd, ymchwil wyddonol, ymchwil hanesyddol neu ddibenion ystadegol lle mae dileu'n debygol o wneud y prosesu hwnnw'n amhosib neu'n debygol o effeithio'n ddifrifol arno; neu

- i brofi, arfer neu amddiffyn hawliau cyfreithiol.

Mae'r Ddeddfwriaeth hefyd yn nodi dau amgylchiad lle na fydd yr hawl i ddileu'n berthnasol i ddata o gategori arbennig:

- os yw'r prosesu'n angenrheidiol at ddibenion iechyd cyhoeddus er budd y cyhoedd (e.e. diogelu yn erbyn bygythiadau trawsffiniol difrifol i iechyd, neu sicrhau safonau uchel o ansawdd a diogelwch gofal iechyd a deunyddiau meddyginiaethol neu ddyfeisiau meddygol); neu
- os yw'r prosesu'n angenrheidiol at ddibenion meddyginiaeth ataliol neu alwedigaethol (e.e. lle mae'r prosesu'n angenrheidiol ar gyfer gallu gweithiwr i gyflawni swydd; ar gyfer diagnosis meddygol; i ddarparu gofal iechyd neu ofal cymdeithasol; neu i reoli systemau neu wasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol). Mae hyn yn berthnasol os yw'r data'n cael ei brosesu gan weithiwr proffesiynol sy'n destun rhwymedigaeth gyfreithiol cyfrinachedd proffesiynol, neu dan gyfrifoldeb gweithiwr o'r fath (e.e. gweithiwr iechyd proffesiynol).

A allwn ni wrthod cydymffurfio â chais am resymau eraill?

Gall yr ysgol wrthod cydymffurfio â chais am ddileu os yw'n amlwg yn ddi-sail neu'n ormodol, gan ystyried a yw natur y cais yn ailadroddus.

Os yw'r ysgol yn ystyried bod cais yn amlwg yn ddi-sail neu'n ormodol, gall:

- ofyn am "ffi resymol" i ymdrin â'r cais; neu
- wrthod ymdrin â'r cais.

Yn y ddau achos bydd angen i'r ysgol gyfiawnhau ei phenderfyniad.

Dylai'r ysgol seilio'r ffi resymol ar gostau gweinyddol cydymffurfio â'r cais. Os yw'r ysgol yn penderfynu codi tâl, dylai gysylltu â'r unigolyn yn ddi-oed i'w hysbysu. Nid oes angen i'r ysgol gydymffurfio â'r cais nes iddi dderbyn y ffi.

Ceir eithriadau arfaethedig eraill o'r hawl i ddileu, a chânt eu cynnwys yn Neddf Diogelu Data 2018.

Os oes angen cyngor ynghylch a ddylid gwrthod cydymffurfio â chais neu beidio, ceisiwch gyngor y Cyfreithiwr Corfforaethol neu Bennaeth y Gwasanaethau Cyfreithiol.

Beth dylem ei wneud os rydym yn gwrthod cydymffurfio â chais i ddileu?

Mae'n rhaid i'r ysgol hysbysu'r unigolyn heb oedi gormodol ac o fewn mis i dderbyn y cais.

Dylai'r ysgol hysbysu'r unigolyn am:

- y rhesymau pam nad yw'r ysgol yn gweithredu;
- ei hawl i gwyno i SCG neu ysgol oruchwyliol arall; ac
- ei allu i geisio arfer yr hawl hon drwy rwymedi barnwrol.

Dylai'r ysgol hefyd ddarparu'r wybodaeth hon os yw'n gofyn am ffi resymol neu os oes angen gwybodaeth ychwanegol arni er mwyn adnabod yr unigolyn.

Sut rydym yn cydnabod cais?

Nid yw'r Ddeddfwriaeth yn nodi sut i wneud cais dilys. Felly, gall unigolyn gyflwyno cais am ddileu ar lafar neu'n ysgrifenedig. Gellir hefyd gyflwyno'r cais i unrhyw ran o'r ysgol ac nid oes angen ei gyflwyno i berson neu bwynt cyswllt penodol.

Nid oes angen i gais gynnwys yr ymadrodd 'cais i ddileu', ar yr amod bod un o'r amodau a restrir uchod yn berthnasol.

Mae hyn yn cyflwyno her gan y gallai unrhyw un o weithwyr yr ysgol dderbyn cais dilys ar lafar. Fodd bynnag, mae gan ysgol gyfrifoldeb cyfreithiol i nodi bod unigolyn wedi cyflwyno cais iddi, ac i fynd i'r afael ag ef yn briodol. O ganlyniad, efallai bydd angen i'r ysgol ystyried pa aelodau o'i staff sy'n aml yn rhyngweithio ag unigolion y mae angen hyfforddiant penodol arnynt er mwyn gallu adnabod cais.

Yn ychwanegol, mae'n arfer da i gael polisi er mwyn cofnodi manylion y ceisiadau mae'r ysgol eu derbyn, yn enwedig y rheiny a wneir dros y ffôn neu'n bersonol. Efallai bydd yr ysgol am wirio gyda'r ymholwr ei bod wedi deall ei gais, oherwydd gall hyn helpu i osgoi dadleuon yn ddiweddarach ynghylch sut mae'r ysgol wedi dehongli'r cais. Rydym hefyd yn argymhell bod yr ysgol yn cadw cofnod o geisiadau a gyflwynir ar lafar.

A allwn godi tâl?

Na - yn y rhan fwyaf o achosion, ni all yr ysgol godi tâl i gydymffurfio â chais am ddileu.

Fodd bynnag, fel a nodwyd uchod, os yw'r cais yn amlwg yn ddi-sail neu'n ormodol, gall yr ysgol godi "ffi resymol" ar gyfer costau gweinyddol cydymffurfio â'r cais.

Faint o amser sydd gennym i gydymffurfio?

Mae'n rhaid i'r ysgol weithredu ar gais heb oedi gormodol ac o fewn mis i dderbyn y cais fan bellaf.

Dylai'r ysgol gyfrifo'r terfyn amser o'r diwrnod ar ôl iddi dderbyn y cais (boed a yw'r diwrnod canlynol yn ddiwrnod gwaith neu beidio) tan ddyddiad calendr cyfatebol y mis canlynol.

A allwn ymestyn yr amser i ymateb i gais?

Gall yr ysgol ymestyn yr amser i ymateb i gais ddeufis yn ychwanegol os yw'r cais yn gymhleth neu os yw'r ysgol wedi derbyn nifer o geisiadau gan yr unigolyn. Mae'n rhaid i'r ysgol roi gwybod i'r unigolyn heb oedi gormodol ac o fewn mis i dderbyn ei gais, gan esbonio pam y mae angen ymestyn yr amser.

Fodd bynnag, barn SCG yw ei fod yn annhebygol o fod yn rhesymol i ymestyn y terfyn amser:

- os yw'n amlwg yn ddi-sail neu'n ormodol;
- os yw eithriad yn berthnasol; neu
- os yw'r ysgol yn gofyn am brawf hunaniaeth cyn ystyried y cais.

A oes modd i ni ofyn i unigolyn am brawf adnabod?

Os oes gan yr ysgol unrhyw amheuaeth am hunaniaeth y person sy'n gwneud y cais, gall ofyn am fwy o wybodaeth. Fodd bynnag, mae'n bwysig bod yr ysgol yn gofyn am wybodaeth sy'n angenrheidiol i gadarnhau pwy yw ef yn unig. Mae cymesuroldeb yn allweddol i hyn. Dylai'r ysgol ystyried pa ddata sydd ganddi, natur y data, ac at ba ddiben y defnyddir y data hwn gan yr ysgol.

Mae'n rhaid i'r ysgol roi gwybod i'r unigolyn heb oedi gormodol ac o fewn mis fod angen mwy o wybodaeth ar yr ysgol i gadarnhau ei hunaniaeth. Nid oes angen i'r ysgol gydymffurfio â'r cais nes iddi dderbyn yr wybodaeth ychwanegol.

D. YR HAWL I GYFYNGU AR BROSESU

Beth yw'r hawl i gyfyngu ar brosesu?

Mae'r Ddeddfwriaeth yn rhoi hawl i unigolion gyfyngu ar brosesu eu data personol mewn rhai amgylchiadau penodol (Erthygl 18 y GDPR).

Golyga hyn y gall unigolyn gyfyngu ar y ffordd y mae sefydliad yn defnyddio ei ddata. Dyma ddewis amgen i ofyn i ddileu ei ddata.

Mae gan unigolion yr hawl i gyfyngu ar brosesu eu data personol os oes ganddynt reswm penodol dros gyfyngu arno. Gall hyn fod oherwydd bod ganddynt broblemau â chynnwys yr wybodaeth sydd gan yr ysgol neu oherwydd y ffordd y proseswyd eu data gan yr ysgol. Yn y rhan fwyaf o achosion, ni fydd angen i'r ysgol gyfyngu ar ddata personol unigolyn yn ddiderfyn, ond bydd rhaid rhoi cyfyngiad ar waith am gyfnod penodol o amser.

Pryd mae'r hawl i gyfyngu ar brosesu'n berthnasol?

Mae gan unigolion yr hawl i ofyn i'r ysgol gyfyngu ar brosesu eu data personol dan yr amgylchiadau canlynol:

- mae'r unigolyn yn herio cywirdeb ei ddata personol ac mae'r ysgol yn gwirio cywirdeb y data;
- proseswyd y data'n anghyfreithlon (e.e. gan dorri gofynion cyfreithlondeb egwyddor gyntaf y Ddeddfwriaeth) ac mae'r unigolyn yn gwrthwynebu ei ddileu, gan ofyn am gyfyngu ar ei ddata yn lle hynny;
- nid oes angen y data personol ar yr ysgol mwyach, ond mae angen i'r unigolyn ofyn i'r ysgol ei gadw er mwyn profi, arfer neu amddiffyn hawl gyfreithiol; neu
- mae'r unigolyn wedi gwrthwynebu i'r ysgol brosesu ei ddata ac mae'r ysgol yn ystyried a yw ei seiliau cyfreithlon yn trechu sail yr unigolyn.

Er bod hyn yn wahanol i'r hawl i gywiro a'r hawl i wrthwynebu, ceir cysylltiadau agos rhwng yr hawliau hynny a'r hawl i gyfyngu ar brosesu:

- os yw unigolyn wedi herio cywirdeb ei ddata ac wedi gofyn i'r ysgol ei gywiro, mae hefyd ganddo'r hawl i ofyn i'r ysgol gyfyngu ar y prosesu wrth i'r ysgol ystyried cais yr unigolyn i gael cywiriad; neu

- os yw unigolyn yn arfer ei hawl i wrthwynebu o dan Erthygl 21(1), mae hefyd ganddo'r hawl i ofyn i'r ysgol gyfyngu ar y brosesu wrth i'r ysgol ystyried gwrthwynebiad yr unigolyn.

Felly, fel mater o arfer da, dylai'r ysgol gyfyngu ar brosesu data'r unigolyn yn awtomatig wrth iddi ystyried ei gywirdeb neu'r sail gyfreithlon dros brosesu'r data personol dan sylw.

Sut gallwn gyfyngu ar brosesu?

Mae angen i'r ysgol roi prosesau ar waith sy'n ei galluogi i gyfyngu ar ddata personol os oes angen. Mae'n bwysig nodi bod y diffiniad o brosesu'n cynnwys amrywiaeth eang o weithredoedd gan gynnwys casglu, strwythuro, lledaenu a dileu data. Yn hynny o beth, dylai'r ysgol ddefnyddio dulliau o gyfyngu ar brosesu sy'n addas ar gyfer y math o brosesu mae'r ysgol yn ei wneud.

Mae'r Ddeddfwriaeth yn awgrymu nifer o ffyrdd gwahanol y gellid eu defnyddio i gyfyngu ar ddata, megis:

- symud y data i system brosesu arall dros dro;
- sicrhau nad yw'r data ar gael i ddefnyddwyr; neu
- dynnu data a gyhoeddwyd oddi ar wefan dros dro.

Mae'n bwysig iawn bod yr ysgol yn ystyried sut y gall storio data personol nad oes angen iddi ei brosesu mwyach, ond mae'r unigolyn wedi gofyn i'r ysgol gyfyngu arno (gan ofyn i bob pwrpas i'r ysgol beidio â dileu'r data).

Os yw'r ysgol yn defnyddio system ffeilio awtomataidd, bydd angen iddi ddefnyddio mesurau technegol i sicrhau nad oes modd i unrhyw brosesu ychwanegol gael ei wneud, ac nid oes modd newid y data yn ystod cyfnod y cyfyngiad. Dylai'r ysgol hefyd nodi ar ei system y cyfyngwyd ar brosesu'r data hwn.

A oes modd i ni wneud unrhyw beth â data cyfyngedig?

Ni ddylai'r ysgol brosesu'r data cyfyngedig mewn unrhyw ffordd **heblaw am ei storio**, oni bai:

- fod gan yr ysgol ganiatâd yr unigolyn;
- ei fod at ddibenion profi, arfer neu amddiffyn hawliau cyfreithiol;
- ei fod yn diogelu hawliau person arall (naturiol neu gyfreithiol); neu
- ei fod at ddibenion budd cyhoeddus pwysig.

A oes angen i ni ddweud wrth sefydliadau eraill am y cyfyngiad ar ddata personol?

Oes. Os datgelwyd y data personol dan sylw i eraill gan yr ysgol, mae'n rhaid iddi gysylltu â phob derbynnydd a dweud wrtho am y cyfyngiad ar y data personol - oni bai fod hyn yn amhosib neu'n cynnwys ymdrech anghymesur. Os gofynnir iddi, rhaid i'r ysgol hefyd hysbysu'r unigolyn o'r derbynnyddion hyn (Erthygl 19 y GDPR)

Yn ôl y Ddeddfwriaeth, diffinnir derbynnydd fel person naturiol neu gyfreithiol, ysgol, asiantaeth neu gorff arall y datgelir y data personol iddo. Mae'r diffiniad yn cynnwys rheolwyr, prosesyddion ac unigolion y mae ganddynt awdurdod i brosesu data personol dan awdurdod uniongyrchol y rheolwr neu'r prosesydd.

Pryd gallwn godi'r cyfyngiad?

Mewn llawer o achosion bydd cyfyngu ar brosesu'n parhau am gyfnod dros dro'n unig, yn benodol os gofynnwyd am gyfyngiad ar y sail bod:

- yr unigolyn wedi dadlau yn erbyn cywirdeb y data personol ac mae'r ysgol yn ymchwilio i hyn; neu
- fod yr unigolyn wedi gwrthwynebu i'r ysgol brosesu ei ddata ar y sail ei fod yn angenrheidiol er mwyn perfformio tasg a gyflawnir er budd y cyhoedd neu at fuddion cyfreithlon yr ysgol, ac mae'r ysgol yn ystyried a yw ei sail gyfreithlon yn trechu sail yr unigolyn.

Ar ôl i'r ysgol benderfynu ar gywirdeb y data, neu a yw sail gyfreithlon yr ysgol trechu sail yr unigolyn neu beidio, gall benderfynu codi'r cyfyngiad.

Os yw'r ysgol yn gwneud hyn, rhaid iddi hysbysu'r unigolyn **cyn** iddi godi'r cyfyngiad.

Fel a nodwyd uchod, mae'r ddau amod hyn yn gysylltiedig â'r hawl i gael cywiriad (Erthygl 16) a'r hawl i wrthwynebu (Erthygl 21). Golyga hyn os yw'r ysgol yn hysbysu'r unigolyn ei bod yn codi'r cyfyngiad (ar y sail ei bod yn fodlon ar y ffaith fod y data'n gywir, neu fod sail gyfreithlon yr ysgol yn trechu sail yr unigolyn), dylai'r ysgol hefyd hysbysu'r unigolyn o'i rhesymau dros wrthod arfer ei hawliau o dan Erthyglau 16 neu 21. Hefyd bydd angen i'r ysgol ei hysbysu o'i hawl i gwyno i SCG neu awdurdod goruchwyliol arall; a'i allu i geisio rhwymedi barnwrol.

A allwn ni wrthod cydymffurfio â chais am gyfyngiad?

Gall yr ysgol wrthod cydymffurfio â chais am gyfyngiad os yw'r cais yn amlwg yn ddi-sail neu'n ormodol, gan ystyried a yw natur y cais yn ailadroddus.

Os yw'r ysgol yn ystyried bod cais yn amlwg yn ddi-sail neu'n ormodol, gall:

- ofyn am "ffi resymol" i ymdrin â'r cais; neu
- wrthod ymdrin â'r cais.

Yn y ddau achos, bydd angen i'r ysgol gyfiawnhau ei phenderfyniad.

Dylai'r ysgol seilio'r ffi resymol ar gostau gweinyddol cydymffurfio â'r cais. Os yw'r ysgol yn penderfynu codi tâl, dylai gysylltu â'r unigolyn yn ddi-oed i'w hysbysu. Nid oes angen i'r ysgol gydymffurfio â'r cais nes iddo dderbyn y ffi.

Ceir eithriadau eraill o'r hawl i ddileu, a chânt eu cynnwys yn Neddf Diogelu Data 2018.

Os oes angen cyngor ynghylch a ddylid gwrthod cydymffurfio â chais neu beidio, ceisiwch gyngor y Cyfreithiwr Corfforaethol neu Bennaeth y Gwasanaethau Cyfreithiol.

Beth dylem ei wneud os rydym yn gwrthod cydymffurfio â chais am gyfyngiad?

Mae'n rhaid i'r ysgol hysbysu'r unigolyn heb oedi gormodol ac o fewn mis i dderbyn y cais.

Dylai'r ysgol hysbysu'r unigolyn am:

- y rhesymau pam nad yw'r ysgol yn gweithredu;
- ei hawl i gwyno i SCG neu awdurdod goruchwyliol arall; ac
- ei allu i geisio arfer yr hawl hon drwy rwymedi barnwrol.

Dylai'r ysgol hefyd ddarparu'r wybodaeth hon os yw'n gofyn am ffi resymol neu os oes angen gwybodaeth ychwanegol arni er mwyn adnabod yr unigolyn.

Sut rydym yn cydnabod cais?

Nid yw'r Ddeddfwriaeth yn nodi sut i wneud cais dilys. Felly, gall unigolyn gyflwyno cais am ddileu ar lafar neu'n ysgrifenedig. Gellir hefyd gyflwyno'r cais i unrhyw ran o'r ysgol ac nid oes angen ei gyflwyno i berson neu bwynt cyswllt penodol.

Nid oes angen i gais gynnwys yr ymadrodd 'cais am gyfyngiad', ar yr amod bod un o'r amodau a restrir uchod yn berthnasol.

Mae hyn yn cyflwyno her gan y gallai unrhyw un o weithwyr yr ysgol dderbyn cais dilys ar lafar. Fodd bynnag, mae gan yr ysgol gyfrifoldeb cyfreithiol i nodi bod unigolyn wedi cyflwyno cais iddi, ac i'w thrin yn briodol. O ganlyniad, efallai bydd angen i'r ysgol ystyried pa aelodau o'i staff sy'n aml yn rhyngweithio ag unigolion y mae angen hyfforddiant penodol arnynt er mwyn gallu adnabod cais.

Yn ogystal, mae'n arfer da i gael polisi er mwyn cofnodi manylion y ceisiadau mae'r ysgol yn eu derbyn, yn enwedig y rheiny a wneir dros y ffôn neu'n bersonol. Efallai bydd yr ysgol am wirio gyda'r ymholwr ei bod wedi deall ei gais, oherwydd gall hyn helpu i osgoi dadleuon yn ddiweddarach ynghylch sut mae'r ysgol wedi dehongli'r cais. Rydym hefyd yn argymhell bod yr ysgol yn cadw cofnod o geisiadau a gyflwynir ar lafar.

A allwn godi tâl?

Na - yn y rhan fwyaf o achosion, ni all yr ysgol godi tâl i gydymffurfio â chais am gyfyngiad.

Fodd bynnag, fel a nodwyd uchod, os yw'r cais yn amlwg yn ddi-sail neu'n ormodol, gall yr ysgol godi "ffi resymol" ar gyfer costau gweinyddol cydymffurfio â'r cais.

Faint o amser sydd gennym i gydymffurfio?

Mae'n rhaid i'r ysgol weithredu ar gais heb oedi gormodol ac o fewn mis i dderbyn y cais fan bellaf.

Dylai'r ysgol gyfrifo'r terfyn amser o'r diwrnod ar ôl iddi dderbyn y cais (boed a yw'r diwrnod canlynol yn ddiwrnod gwaith neu beidio) tan ddyddiad calendr cyfatebol y mis canlynol.

A allwn ymestyn yr amser i ymateb i gais?

Gall yr ysgol ymestyn yr amser i ymateb i gais ddeufis yn ychwanegol os yw'r cais yn gymhleth neu os yw'r ysgol wedi derbyn nifer o geisiadau gan yr unigolyn. Mae'n rhaid i'r ysgol roi gwybod i'r unigolyn o fewn mis i dderbyn ei gais, gan esbonio pam mae angen ymestyn yr amser.

Fodd bynnag, barn SCG yw ei fod yn annhebygol o fod yn rhesymol i ymestyn y terfyn amser:

- os yw'n amlwg yn ddi-sail neu'n ormodol;
- os yw eithriad yn berthnasol; neu
- os yw'r ysgol yn gofyn am brawf hunaniaeth cyn ystyried y cais.

A oes modd i ni ofyn i unigolyn am brawf adnabod?

Os oes gan yr ysgol unrhyw amheuan ynghylch hunaniaeth y person sy'n gwneud y cais, gall ofyn am fwy o wybodaeth. Fodd bynnag, mae'n bwysig bod yr ysgol yn gofyn am wybodaeth sy'n angenrheidiol i gadarnhau pwy yw ef yn unig. Mae cymesurolddeb yn allweddol i hyn. Dylai'r ysgol ystyried pa ddata sydd ganddi, natur y data, ac at ba ddiben y defnyddir y data hwn gan yr ysgol.

Mae'n rhaid i'r ysgol roi gwybod i'r unigolyn heb oedi gormodol ac o fewn mis fod angen mwy o wybodaeth ar yr ysgol i gadarnhau ei hunaniaeth. Nid oes angen i'r ysgol gydymffurfio â'r cais nes iddi dderbyn yr wybodaeth ychwanegol.

DD. YR HAWL I GLUDADWYEDD DATA

Pryd mae'r hawl i gludadwyedd data'n berthnasol?

Mae'r hawl i gludadwyedd data'n berthnasol i'r canlynol yn unig:

- data personol mae unigolyn wedi ei ddarparu i reolwr;
- os yw'r prosesu'n seiliedig ar ganiatâd yr unigolyn neu berfformiad contract; a
- phan eir ati i brosesu drwy ddulliau awtomataidd (Erthygl 20 y GDPR).

Sut ydym yn cydymffurfio?

Mae'n rhaid i'r ysgol ddarparu'r wybodaeth bersonol mewn modd strwythuredig a chyfarwydd, ac ar ffurf sy'n ddarllenadwy gan beiriant. Mae fformatiau agored yn cynnwys ffeiliau CSV. Mae ffurfiau sy'n ddarllenadwy gan beiriant yn golygu bod yr wybodaeth wedi'i strwythuro mewn modd sy'n caniatáu i feddalwedd echdynnu elfennau penodol o'r data. Mae hyn yn caniatáu i sefydliadau eraill ddefnyddio'r data.

Mae'n rhaid darparu'r wybodaeth hon am ddim.

Os yw'r unigolyn yn gofyn amdano, efallai bydd rhaid i'r ysgol drosglwyddo'r data i sefydliad arall yn uniongyrchol os yw'n dechnegol ymarferol. Fodd bynnag, nid oes angen i'r ysgol fabwysiadu na chynnal systemau prosesu sy'n cyd-fynd yn dechnegol â sefydliadau eraill.

Os yw'r data personol yn ymwneud â mwy nag un person, mae'n rhaid i'r ysgol ystyried a fyddai darparu'r wybodaeth yn niweidio hawliau unrhyw unigolyn arall.

Faint o amser sydd gennym i gydymffurfio?

Mae'n rhaid i'r ysgol ymateb heb oedi gormodol, ac o fewn mis i dderbyn y cais.

Gellir ymestyn yr amser ddeufis os yw'r cais yn gymhleth neu os yw'n derbyn nifer o geisiadau. Mae'n rhaid i'r ysgol hysbysu'r unigolyn o fewn mis i dderbyn y cais ac esbonio pam mae angen ymestyn yr amser.

Os nad yw'r ysgol yn gweithredu mewn ymateb i gais, mae'n rhaid iddi esbonio'r rhesymau i'r unigolyn, gan roi gwybod iddo am ei hawl i gwyno i'r awdurdod goruchwyliol ac i rwymedi barnwrol heb unrhyw oedi gormodol ac o fewn mis fan bellaf.

E. YR HAWL I WRTHWYNEBU

Sut ydym yn cydymffurfio â'r hawl i wrthwynebu os ydym yn prosesu data personol er mwyn perfformio tasg gyhoeddus/arfer awdurdod swyddogol neu fuddion cyfreithlon?

Mae'n rhaid i unigolyn wrthwynebu "ar sail sy'n ymwneud â'i sefyllfa benodol" (Erthygl 21 y GDPR).

Mae'n rhaid i'r ysgol atal prosesu'r data personol oni bai:

- y gall yr ysgol ddangos sail gyfreithlon gymhellol dros y prosesu sy'n trechu buddion, hawliau a rhyddid yr unigolyn; neu
- fod angen prosesu er mwyn profi, arfer neu amddiffyn hawliau cyfreithiol.

Mae'n rhaid i'r ysgol hysbysu unigolion o'u hawl i wrthwynebu "ar adeg y cyfathrebu cyntaf" ac yn hysbysiad preifatrwydd yr ysgol.

Mae'n rhaid i hyn "ddod i sylw gwrthrych y data a chael ei gyflwyno'n glir ac ar wahân i unrhyw wybodaeth arall".

Sut ydym yn cydymffurfio â'r hawl i wrthwynebu os ydym yn prosesu data personol at ddibenion marchnata uniongyrchol?

Mae'n rhaid i'r ysgol roi'r gorau i brosesu data personol at ddibenion marchnata uniongyrchol cyn gynted ag y mae'n derbyn gwrthwynebiad. Nid oes unrhyw eithriadau neu sail i wrthod.

Mae'n rhaid i'r ysgol ymdrin â gwrthwynebiad i brosesu at ddibenion marchnata uniongyrchol ar unrhyw adeg ac am ddim.

Mae'n rhaid i'r ysgol hysbysu unigolion o'u hawl i wrthwynebu "ar adeg y cyfathrebu cyntaf" ac yn hysbysiad preifatrwydd yr ysgol.

Mae'n rhaid i hyn "ddod i sylw gwrthrych y data a chael ei gyflwyno'n glir ac ar wahân i unrhyw wybodaeth arall".

Sut ydym yn cydymffurfio â'r hawl i wrthwynebu os ydym yn prosesu data personol at ddibenion ymchwil wyddonol neu hanesyddol, neu ddibenion ystadegol?

Mae'n rhaid i unigolion gael "sail sy'n ymwneud â'i sefyllfa benodol" er mwyn arfer ei hawl i wrthwynebu prosesu at ddibenion ymchwil.

Os yw'r ysgol yn cynnal ymchwil lle mae'n angenrheidiol prosesu data personol er mwyn perfformio tasg er budd y cyhoedd, nid oes angen iddi gydymffurfio â gwrthwynebiad i'r prosesu.

Sut ydym yn cydymffurfio â'r hawl i wrthwynebu os yw gweithgareddau prosesu'n rhan o un o'r categorïau uchod ac yn cael eu cynnal ar-lein?

Mae'n rhaid i'r ysgol gynnig ffordd i unigolion wrthwynebu ar-lein.

F. HAWLIAU MEWN PERTHYNAS Â GWNEUD PENDERFYNIADAU AWTOMATAIDD GAN GYNNWYS PROFFILIO

Beth yw gwneud penderfyniadau unigol awtomataidd a phroffilio?

Gwneud penderfyniadau unigol awtomataidd yw penderfyniad a wneir mewn modd awtomataidd heb unrhyw gyfranogaeth ddynol.

Nid oes rhaid i wneud penderfyniadau unigol awtomataidd gynnwys proffilio, er dyma fydd yr achos yn aml.

Gall sefydliadau gael gafael ar wybodaeth bersonol am unigolion o amrywiaeth o ffynonellau gwahanol. Mae chwilio'r rhyngwyd, tueddiadau prynu, data am ffordd o fyw ac ymddygiad a gesglir ar ffonau symudol, rhwydweithiau cymdeithasol, systemau gwyliadwraeth fideo a'r 'rhyngwyd dyfeisiau' yn enghreifftiau o rai o'r mathau o ddata y gallai sefydliadau eu casglu.

Caiff yr wybodaeth ei dadansoddi er mwyn trefnu pobl mewn grwpiau neu sectorau gwahanol, gan ddefnyddio algorithmau a dysgu peiriannol. Mae'r dadansoddiad yn nodi cysylltiadau rhwng ymddygiadau a nodweddion gwahanol er mwyn creu proffiliau ar gyfer unigolion. Ceir mwy o wybodaeth am algorithmau a dysgu peiriannol ym mhapur cyfarwyddyd SCG ar ddata mawr, deallusrwydd artiffisial, dysgu peiriannol a diogelu data.

Yn seiliedig ar nodweddion pobl eraill sy'n ymddangos yn debyg, mae sefydliadau'n defnyddio proffilio er mwyn:

- darganfod rhywbeth am hoffterau unigolyn;
- rhagfynegi ei ymddygiad; a/neu
- wneud penderfyniadau amdano.

Gall wneud penderfyniadau unigol awtomataidd a phroffilio arwain at wneud penderfyniadau'n gyflymach ac yn fwy cyson. Ond os cânt eu defnyddio'n anghyfrifol, bydd peryglon sylweddol i unigolion. Dyluniwyd darpariaethau'r Ddeddfwriaeth er mwyn mynd i'r afael â'r peryglon hyn.

Beth mae'r Ddeddfwriaeth yn ei ddweud am wneud penderfyniadau unigol awtomataidd a phroffilio?

Mae'r Ddeddfwriaeth yn cyfyngu'r ysgol rhag gwneud penderfyniadau cwbl awtomataidd, gan gynnwys y rhai sy'n seiliedig ar broffilio, a all gael

effaith gyfreithiol neu effaith sylweddol debyg ar unigolion (Erthygl 22 y GDPR).

Er mwyn i rywbeth fod yn gwbl awtomataidd, ni ddylai fod unrhyw gyfranogaeth ddynol yn ystod y broses benderfynu.

Mae'r cyfyngiad yn berthnasol i wneud penderfyniadau unigol awtomataidd sy'n achosi effeithiau cyfreithiol neu effeithiau o bwys tebygol yn unig. Ni ddiffinnir y mathau hyn o effeithiau yn y Ddeddfwriaeth, ond mae'n rhaid i'r penderfyniad gael effaith negyddol sylweddol ar unigolyn er mwyn bod yn berthnasol i'r ddarpariaeth hon.

Mae effaith gyfreithiol yn rhywbeth sy'n effeithio'n andwyol ar hawliau cyfreithiol unigolyn. Mae effeithiau sylweddol tebyg yn anos i'w diffinio, ond maent yn cynnwys gwrthod cais am gredyd ar-lein yn awtomatig, ac arferion e-recrwtio heb ymyriad dynol, er enghraifft.

Pryd gallwn gynnal y math hwn o brosesu?

Mae gwneud penderfyniadau unigol awtomataidd - gan gynnwys proffilio - yn gyfyngedig os ceir effeithiau cyfreithiol neu effeithiau o bwys tebyg, er gellir codi'r cyfyngiad hwn mewn rhai amgylchiadau.

Gall yr ysgol wneud penderfyniadau awtomataidd sy'n cael effeithiau cyfreithiol neu effeithiau sylweddol tebyg dan yr amgylchiadau canlynol **yn unig**:

- mae'r penderfyniad yn angenrheidiol er mwyn cytuno ar gontract rhwng yr ysgol a'r unigolyn, neu weithredu contract o'r fath;
- mae'r penderfyniad yn awdurdodedig dan y gyfraith (er enghraifft, at ddibenion twyll neu efadu trethi); neu
- mae'r penderfyniad yn seiliedig ar ganiatâd clir yr unigolyn.

Os yw'r ysgol yn defnyddio data personol categori arbennig, gall fynd ati i brosesu'n awtomataidd dan yr amgylchiadau canlynol **yn unig**:

- gall yr ysgol ddibynnu ar amod Erthygl 9(2) ar gyfer prosesu, ac
- mae mesurau addas i ddiogelu hawliau/rhyddid a buddion cyfreithlon yr unigolyn ar waith.

Beth arall mae'n rhaid i ni ei ystyried?

Oherwydd ystyrir bod y math hwn o brosesu yn risg uchel, mae'n ofynnol yn ôl y Ddeddfwriaeth i'r ysgol gynnal Asesiad Effaith Diogelu Data i

ddangos ei bod wedi nodi ac asesu beth yw'r risgiau hynny a sut bydd yn mynd i'r afael â nhw.

Yn ogystal â chyfyngu ar yr amgylchiadau lle gall yr ysgol wneud penderfyniad unigol cwbl awtomataidd (fel a ddisgrifir yn Erthygl 22(1)), mae'r Ddeddfwriaeth hefyd yn:

- mynnu bod yr ysgol yn rhoi gwybodaeth benodol i unigolion am y prosesu;
- gorfodi'r ysgol i gymryd camau i atal camgymeriadau, rhagfarn a gwahaniaethu; ac
- yn rhoi hawliau i unigolion herio'r penderfyniad a gofyn am adolygiad ohono.

Dyluniwyd y darpariaethau hyn er mwyn cynyddu dealltwriaeth unigolion o sut gallai'r ysgol ddefnyddio'u data personol.

Mae'n rhaid i'r ysgol:

- ddarparu gwybodaeth ystyrlon am y rhesymeg sy'n rhan o'r broses benderfynu, yn ogystal ag arwyddocâd a chanlyniadau rhagweledig y penderfyniad i'r unigolyn;
- defnyddio gweithdrefnau mathemategol neu ystadegol addas;
- sicrhau y gall unigolion:
 - (a) dderbyn ymyriad ddynol;
 - (b) mynegi eu barn; a
 - (c) chael esboniad o'r penderfyniad a'i herio;
- rhoi mesurau technegol a sefydliadol addas ar waith, fel y gall yr ysgol gywiro camgymeriadau a lleihau'r perygl o wallau;
- diogelu data personol mewn ffordd sy'n gyfatebol i'r risg o ran buddion a hawliau'r unigolyn, ac sy'n atal effeithiau gwahaniaethol.

Beth os nad yw Erthygl 22 yn gymwys i'n prosesu?

Mae Erthygl 22 yn berthnasol i wneud penderfyniadau unigol cwbl awtomataidd, gan gynnwys proffilio, sy'n arwain at effeithiau cyfreithiol neu effeithiau o bwys tebyg.

Os nad yw prosesu'r ysgol yn cyd-fynd â'r diffiniad hwn, gall yr ysgol barhau i fynd ati i broffilio a gwneud penderfyniadau awtomataidd.

Ond mae'n rhaid i'r ysgol barhau i gydymffurfio â'r Ddeddfwriaeth.

Mae'n rhaid i'r ysgol nodi a chofnodi ei sail gyfreithlon ar gyfer y prosesu.

Mae angen i'r ysgol roi prosesau ar waith er mwyn i bobl allu arfer eu hawliau.

Mae gan unigolion hawl i wrthwynebu proffilio mewn amgylchiadau penodol. Mae'n rhaid i'r ysgol roi gwybod i unigolion am fanylion yr hawl hon yn benodol.